

Konu: Diyarbakır İl Ziyareti

Sayın Kemal KILIÇDAROĞLU

CHP Genel Başkanı;

14-15.04.2016 tarihlerinde Diyarbakır'da Bakanlar Kurulu kararı ile "acele kamulaştırma" kararı verilen yerlerde yaptığımız temaslar sonucunda hazırladığımız Diyarbakır ile ilgili raporumuzun bir örneğini ilâşikte takdirlerinize sunuyoruz.

Saygılarımızla.

Veli AĞBABA

Necati YILMAZ

Murat EMİR

Malatya Milletvekili

Ankara Milletvekili

Ankara Milletvekili

Didem ENGİN

Gülay YEDEKÇİ

Saniye BARUT

İstanbul Milletvekili

İstanbul Milletvekili

YDK Üyesi

İçindekiler

GİRİŞ

- GÖREVLENDİRME
- 1. ÇALIŞMANIN KAPSAMI
- 2. SUR İÇİ ACELE KAMULAŞTIRMA KARARI
  - GENEL BİLGİLENDİRME
  - KORUMA AMAÇLI İMAR PLANI
  - UNESCO - DİYARBAKIR KALESİ VE HEVSEL BAHÇELERİ
  - SÜREÇ VE MEVCUT DURUM
- 3. YAPILAN ZİYARET VE GÖRÜŞMELER
  - DİYARBAKIR VALİLİĞİ
  - DİYARBAKIR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
  - İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
  - 4 AYAKLI MİNARE
  - CHP DİYARBAKIR İL BAŞKANLIĞI'NDA BASIN TOPLANTISI
  - DİYARBAKIR TİCARET VE SANAYİ ODASI
  - ASKERİ HASTANE

- o MAZLUMDER
  - o MAHALLE MUHTARLARI İLE TOPLANTI
  - o ALAN ÇALIŞMASI
  - ÇÜNGÜŞ İLÇE ZİYARETİ
  - ÇERMİK İLÇE ZİYARETİ
  - ERGANİ İLÇE ZİYARETİ
5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER
6. EKLER

EK1. DİYARBAKIR SUR İÇİ KORUMA AMAÇLI İMAR PLANI REVİZYONU
UYGULAMA PAFTASI

EK2. DİYARBAKIR SUR İÇİ MÜLKİYET HARİTASI

EK3. DİYARBAKIR SUR İÇİ KAMULAŞTIRMA HARİTASI

GİRİŞ

Diyarbakır'ın Sur İlçesi'nde güvenlik kaygıları gerekçe gösterilerek 100 günü aşkın bir süre ilan edilen sokağa çıkma yasakları sonrasında halen 6 mahallede giriş-çıkış yasakları devam etmektedir. Aylarca süren çatışma sürecinde başta yaşam hakkı olmak üzere; birçok alanda çeşitli hak ihlalleri olmuştur. Can kayıplarının yanı sıra hastaların doktorsuz ve ilaçsız, çocukların okulsuz bırakıldığı bir süreç yaşanmaktadır. İnsanlarımız yıllardır yaşadıkları yaşam alanlarını terk etmek zorunda bırakılarak, göçe zorlanmıştır. Devam eden çatışma süreciyle birlikte Sur için kendine özgü tarihi dokusu, sosyal ve kültürel yaşam dinamikleri ve bölge insanlarının hafızalarında biriken yaşanmışlık adeta yok edilmeye çalışılmaktadır. Sur İlçesi'nde yaşanan çatışmalarla binlerce yıllık geçmişi olan tarihi ve kültürel yapı da önemli ölçüde zarar görmüş, bir toplumun binlerce yıllık mirası yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi, sorunları yerinde tespit etmek ve bölge halkının görüşlerini almak üzere bir komisyon kurmuş ve bölgeye göndermiştir. Raporumuzda komisyonumuzun tespit, değerlendirme ve görüşleri yer almaktadır. Önümüzdeki dönemde yapılacak benzer çalışmalar bölgedeki hak ihlallerinin giderilmesine katkı verecektir.

1. GÖREVLENDİRME

Genel Merkezin görevlendirmesi sonucu, 14.04.2016 ve 15.04.2016 tarihlerinde Bakanlar Kurulu kararı ile “acele kamulaştırma” kararı verilen yerlerde incelemelerde bulunmak üzere Genel Başkanımız Sayın Kemal KILIÇDAROĞLU'nun bilgileri dahilinde, Diyarbakır'dan sorumlu MYK Üyesi ve Genel Başkan Yardımcısı Veli AĞBABA, Diyarbakır'dan sorumlu olan; CHP Parti Meclisi Üyesi ve Ankara Milletvekili Necati YILMAZ ve Ankara Milletvekili Murat EMİR ile İstanbul Milletvekili Gülay YEDEKÇİ, İstanbul Milletvekili Didem ENGİN ve Yüksek Disiplin Kurulu üyesi Saniye BARUT'tan oluşan inceleme heyeti, 14.04.2016 tarihinde Diyarbakır'a giderek iki gün boyunca çeşitli inceleme ve temaslarda bulunmuştur.

Diyarbakır ilinde gerçekleştirilen çalışmalarla ve Sur ilçesinde verilen Acele Kamulaştırma Kararı ile ilgili değerlendirmelerimiz aşağıda sunulmaktadır.

2. ÇALIŞMANIN KAPSAMI

İlk olarak Diyarbakır İl Başkanı Mehmet SAYIN ve il yöneticilerimizle bir araya gelen heyetimiz, belirlenen program dahilinde iki gün boyunca kentte Diyarbakır Valiliği ziyaretinin ardından, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, İnsan Hakları Derneği, Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası, Diyarbakır İşadamları Derneği, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası, MAZLUMDER, İnsan Hakları Derneği ve Askeri Hastane'de yaralı askerleri ziyaret etmiştir. Dörtayaklı Minare'de basın toplantısı düzenleyen heyetimiz, Suriçi ziyareti ile Cahit Sıtkı'nın evini de ziyaret etmiştir. Muhtarlarla yapılan toplantının ardından Ergani, Cündüş ve Çermik İlçeleri de ziyaret edilmiştir.

3. SUR İLE İLGİLİ ACELE KAMULAŞTIRMA KARARI

Bakanlar Kurulu'nca 21.03.2016 tarih ve 2016/8659 sayılı karar ile Diyarbakır ili Sur İlçesi'nde bulunan 16 mahalle ve Yenişehir İlçesi'nde bulunan 2 mahalle olmak üzere toplam 18 mahallede kamulaştırma kararı verilmiştir.

Kamulaştırılmasına karar verilen parsel sayısı 6642 olup, kamulaştırılan parseller arasında kamu kuruluşlarına, yerel yönetimlere ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarına ait yapılar olduğu gibi, UNESCO tarafından koruma altına alınmış tarihi ve kültürel miras niteliğinde olan ibadethane, mesken ve çeşitli ticari alanlar da bulunmaktadır.

Hükümet tarafından alınan kamulaştırma kararının, 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'na mülkiyet hakkını koruma altına alan Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne aykırılık teşkil ettiğine inanılmaktadır.

Ayrıca, merkezi hükümet tarafından Sur ve Yenişehir ilçelerini kapsayan kamulaştırma kararı alınırken Diyarbakır'da faaliyet yürüten yerel yönetimler, Ticaret ve Sanayi Odası, Esnaf ve Sanatkarlar Odası, Mimarlar ve Mühendisler Odası gibi sivil toplum örgütlerinden herhangi bir görüş alınmamıştır. İdarenin işlem ve eylemlerini tesis ederken uyması gereken temel prensip olan yönetime katılma ve saydamlık ilkesinin gereklerine aykırı davranılmaktadır.

Hükümetin, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın teklifi üzerine aldığı kamulaştırma kararı, yürürlükteki mevzuatlara aykırı olarak tesis edilmiştir. İlgili kamulaştırma kararının kamu kurum ve kuruluşlar ile vakıflara ait yapıları kapsaması bu durumun en açık kanıtları arasında bulunmaktadır. Ayrıca ilgili kararın nasıl uygulanacağı noktasında kentin yerel bileşenleri ile herhangi bir bilgi paylaşımı da yapılmamıştır.

Bölgedeki STK'lar kamulaştırma kararına ilişkin kendilerine iletilen herhangi bir bilgi olmamasının toplumda ciddi kaygı yarattığını vurgulamaktadır. Yapılacak çalışmalarda hukuka aykırı, bilimsellikten yoksun, kentin sosyal, kültürel ve tarihi dokusuna uymayan uygulamalardan kaçınılması gerektiği ifade edilmektedir. Sur ve Yenişehir ilçelerinde özel mülkiyete konu taşınmazların, devlet tarafından kendi vatandaşlarından alınacak olmasının sosyal ve kültürel bakımdan büyük tahribata yol açacağına dikkat çekilmektedir. Bölgedeki STK'lar, yasal gerekçesi bulunmayan bu uygulamadan derhal geri dönülmesini talep etmektedir.

Kamulaştırma kararının alındığı ilçelerde yaşayan yurttaşlar ile esnaf ve tüccar, çatışma ortamından dolayı yaşadıkları sosyal ve ekonomik mağduriyet giderilmeden, buna ilişkin hükümet tarafından olumlu bir adım atılmadan böylesine bir kamulaştırma kararının alınmasını doğru bulmadıklarını vurgulamaktadır. Bölgedeki STK'lar, Diyarbakır'ın tarihi, kültürel, sosyal ve ekonomik bakımdan merkezi konumunda bulunan Sur'da sonucunun ne olacağını bilinmeden alınmış acele kamulaştırma kararının iptali için gerekli yasal haklarını kullanacaklarını ve yargı yoluna başvuracaklarını ifade etmektedir. Meslek odaları ve STK'ların da bulunduğu 310 kurum tarafından hazırlanan bildiriye, "Buradan hükümete açık çağrı yapıyoruz,

kentimiz için atılacak tüm olumlu adımların yanında ve destekleyeni konumunda olacağız. Vatandaşlarımızın bu kamulaştırmadan dolayı mağdur edilmemesi ve tarihi ve kültürel dokunun korunması adına ilgili kararın içeriğinin kentimizin yerel yönetimleri ile kent dinamikleriyle paylaşılması ve birlikte bir planlama yapılması doğrultusunda bir çaba göstermeye davet ediyoruz” denilmektedir.

4. YAPILAN GÖRÜŞMELER

4.1-DİYARBAKIR VALİLİĞİ ZİYARETİ

CHP Genel Başkan Yardımcısı Veli AĞBABA başkanlığındaki heyetimiz, ilk olarak Diyarbakır Valiliği'ni ziyaret etmiştir. Diyarbakır Valisi Sayın Hüseyin AKSOY ile basına kapalı yapılan görüşmede, Diyarbakır'da son dönemde yaşanan gelişmeler ve Bakanlar Kurulu'nun Sur'daki acele kamulaştırma kararı gündeme gelmiştir.

Vali AKSOY, heyetimizle görüşmesinde, TOKİ'nin kamulaştırma yetkisini Büyükşehir Belediyesi'nden alıp Diyarbakır Valiliği'ne verdiğini vurgulayarak, “2012 yılında Valilik ve Büyükşehir Belediyesi arasında başlayan bir kamulaştırma çalışması zaten var. Ancak Mayıs 2015'te gönderdiğimiz ek protokolü Büyükşehir

Belediyesi halen imzalayıp bize göndermedi. Gerekçe de bildirmiyor. TOKİ bu nedenle kamulaştırma yetkisini Belediye'den aldı, Valiliğe verdi. Biz devam edeceğiz bundan sonra çalışmaya. Şu andaki mevcut durumda koruma amaçlı imar planına aykırı bir şey yapılmayacak” görüşlerini dile getirmiştir.

Sur'daki Cevatpaşa, Lalebey ve Alipaşa mahallelerinde acele kamulaştırma kararının alındığını ifade eden AKSOY, vatandaşın bu karar nedeniyle mağdur olmaması için her türlü tedbirin alındığını vurgulamıştır. AKSOY, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın kentte bir ofis açacağını, vatandaşa farklı alternatifler sunacağını belirterek, vatandaşla mutabakat sağlanamayan noktalarda acele kamulaştırma yetkisinin kullanılacağını bildirmiştir.

Heyetimizin soruları üzerine TOKİ'nin kendisine mülk edineceği konutların Suriyeli mülteciler için kullanılmasının söz konusu olmadığını kaydeden AKSOY, konuşmasına şöyle devam etmiştir:

“Diyarbakır daha kendi içindeki sorunları halletmiş değil. Dolayısıyla dışarıdan mülteciler de getirilerek yeni bir karmaşa yaratmak söz konusu değil. Burada zaten Yezidiler'in Büyükşehir Belediyesi'nin koordinasyonunda kaldıkları bir yer var. Burası başlangıçta 4 bin kişiydi, şu anda sayı 1500'e düştü. Burası devletin değil, Büyükşehir Belediyesi'nin organizasyonunda yapılmış, farklı bir amaçla buraya getirilmiş insanlar. Bunlara 'Gelin sizi devletin AFAD kapsamındaki kamplarına alalım' dedik, Büyükşehir de izin vermedi, bu kişiler de gelmediler. HDP'nin farklı bir amaçla yaptığı bir uygulama bu. Kentimiz genelinde 30 bin civarında Suriyeli var. Bunların tümü kayıtlı. Diyarbakır'da kamp yok, kendi imkanlarıyla kentimizde kalıyorlar. Kayıt altına alınanların tümüne sağlık hizmeti veriliyor.”

AKSOY, Sur'da yaşanan olaylar nedeniyle 20 bin kişinin taşındığını, bu kişilerin bir kısmının akrabalarının yanına gittiğini, bir kısmının da ev kiraladığını kaydetmiştir. Tespitlerine göre Diyarbakır dışına çıkan aile sayısının 70 civarında olduğunu belirten Vali AKSOY, sözlerini “Sur'un merkezinde 15 mahalle var. Bunların 6'sında sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. Bu 6 mahallede yaklaşık 23 bin civarında insan yaşıyor. Kamulaştırmanın çok ciddi bir mali külfiyeti var, bu aşama aşama olacak. Sur'da 605 tane tescilli yapı var. Bu yapılar Temmuz 2015'te UNESCO Kültür

Mirası listesine dahil edildi. Bunların hepsi korunacak. Çalışmalarda koruma amaçlı imar planına göre hareket edilecek” biçimde sürdürmüştür.

Valilik olarak Sur’dan ayrılan, ancak gidecek yeri olmayan kişileri otellerde misafir ettiklerini, bu kişilerin sayısının 300 olduğunu kaydeden AKSOY, taşınan her aileye Ocak 2016’dan itibaren aile başına 1000 TL yardım yaptıklarını, toplam 4 bin 500 aileye 14 milyon TL tutarında barınma yardımı gerçekleştirildiğini belirtmiştir. Toplum yararına çalışanlara yönelik olarak 3 bin kadro aldıklarını, bu kadronun süresini 9 aya çıkaracaklarını ifade eden AKSOY, bunun için 6 mahalleden toplam 1250 kişinin başvuruda bulunduğunu, istihdam ettikleri her kişiye 1300 TL verdiklerini ifade etmiştir. AKSOY, aile başına 1000 lira yardım yapılan kişiler için de yeniden kadro isteyeceklerini belirterek, “Bu da yapılırsa sosyal anlamda istihdam sağlayacak bir noktaya ulaşacağız” diye konuşmuştur.

Sur’da 65 şehit verildiğini, ellerine geçen terörist cenazelerinin sayısının ise 55 civarında olduğunu kaydeden AKSOY, sözlerini şöyle sürdürmüştür:

“Sur’da yaşayan insanların belli mahallelerde geri dönüşlerine izin verdik. Bir mahallenin tamamında sokağa çıkma yasağını kaldırdık, diğer iki mahallenin de önemli bir kısmında yasakları kaldırdık, vatandaşlar geri döndü. Bazı yerlerde vatandaşlardan evlerine, eşyalarına bakmak isteyenler oluyor. Onlar için randevu sistemi oluşturduk. Her mahalleye görevliler verdik. Halen patlamamış patlayıcılar bulunuyor bölgede. Bu yüzden girişlere izin vermiyoruz. Cenazeleri kedi-köpeklerin yediği yönündeki iddialar gerçeği yansıtmıyor. Örneğin şöyle bir şey oldu. Yavuz Selim İlkokulu’nun bahçesinde bir çatışma oldu, iki terörist öldürüldü. Bizim arkadaşlar onları almaya gittiğinde ateş edildi. Bu nedenle biz alamadık teröristlerin cenazesini. Büyükşehir Belediyesi’ne yazı yazdık, ‘Cenaze işi sizin işiniz. Biz güvenlik birimleri olarak garanti veriyoruz, hiçbir şekilde ateş edilmeyecek’ dedik. ‘Biz gidemeyiz’ dediler, ailelerden de kimse gelmedi. Biz her türlü işbirliğine açık olduk. Yaralıdır, sivildir, cenazedir bunlara müsaade ettik. Sur’u barikatlar için niye tercih ettiklerini söyleyim. Bazı sokaklar var ki araçla girilmiyor. 3 kişi 15 dakikada barikat kurabiliyor. Biz askerle birlikte 12 günde Silvan’ı temizledik. Güvenlik birimlerimizi oraya yönlendirdiğimizde, teröristler Sur’da yerel unsurlarla bir araya gelip, barikatlar kurdular. “Sur’a silah girdi, Vali ‘göz yumun’ dedi” gibi iddialar doğru değil. Biz

Diyarbakır'da 3 bombalı araç yakaladık. Bunlar küçük haberler olarak yansıyor. Ancak patlama olduğunda bunu insanlar duyuyor. Emniyet güçlerimize karşı kanas, bixi, zırh delici roket gibi silahlar ve patlayıcılar kullanıyorlar. Kurşunlu Camii teröristler tarafından yıkıldı. 'Yukarıdan bombalandı' iddiaları ortaya atılıyor. Bunlar doğru değil. Biz yukarıdan bombalaysaydık 3 günde biterdi. Sivil vatandaşlara zarar vermemek için yeri geldi arkadaşlarımız şehit oldu.”

Vali AKSOY, Sur'da şu anda 4 bin kişinin yaşadığını, 6 mahallenin 2'sinde yaşam olduğunu ifade etmiştir. Esnafın ve vatandaşın mağdur edilmeyeceğini aktaran AKSOY, basit usulde vergi mükellefi olan 1555 esnafa toplam 4 milyon lira nakdi yardım yapıldığını belirtmiştir. AKSOY, vergi erteleme sağlandığını, 36 aya kadar vade yapıldığını anlatmıştır.

Sur'daki sokağa çıkma yasaklarından önce 6 mahallede 6 okul bulunduğunu, bunlardan birinin taşındığını kaydeden AKSOY, öğrencilerin eğitimlerinin aksamaması için İl Milli Eğitim'e talimat verdiklerini, taşınan ailelerin çocuklarının buldukları mahallelerdeki okullara misafir öğrenci olarak kabul edilmesini istediklerini belirtmiştir. AKSOY, “Yenişehir İlçemiz'de yeni bitmiş 32 derslikli bir okulumuz var. Sur'da 4 bin civarında öğrenci bulunuyordu. 5 okuldaki öğrencilerimizi bu okulda birleştirdik. İlkokulları öğleden sonra, ortaokulları sabahçı yaptık. Şehrin farklı yerlerine dağılan bu çocukları biz Valilik olarak okullarına taşıyoruz. Çocukların aşıları, gebelerin izlenmeleri, hastaların takibi bunların hepsi yapılıyor. Biz burada sosyal sorunları en hafife indirmek için eldeki bütün imkanları kullanıyoruz. Sağlık hizmetlerinde aksamamız yok” diye konuşmuştur.

4.2-DİYARBAKIR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ZİYARETİ

Valilik ziyaretinin ardından Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'ni ziyaret eden heyetimiz, Büyükşehir Belediyesi Eş Başkanları Sayın Gülten KIŞANAK ile Sayın Fırat ANLI ile görüşmüştür. Ziyarete konuşan Eş Başkan KIŞANAK, Dünya Kültür Mirası Listesi'ndeki Sur İlçesi'nin büyük ölçüde tahrip olduğunu belirterek, 5 mahallede abluka ve sokağa çıkma yasağının hala sürdüğünü vurgulamıştır. KIŞANAK, bu mahallelerde ne yaşandığını taşınan hafriyat kamyonlarından bildiklerini ifade etmiştir.

KIŞANAK, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'nin sürece dahil edilmediğini kaydederek, Sur içinde 610 tescilli bina bulunduğunu, bunlardan 150 civarında yapının anıtsal yapı niteliğinde olduğunu, bölgede sürdürülen çalışmaların hepsinin koruma amaçlı imar planlarına aykırı olduğunu belirtmiştir. Yol genişletmeleri yapıldığını anlatan KIŞANAK, hafriyat çıkarma yönteminin de UNESCO'nun standartlarına aykırı olduğunu söylemiştir. Şehirdeki hafriyat alanlarını belirleme yetkisinin belediyede olduğunu, ancak çıkarılan hafriyatın buralara dökülmediğini söyleyen KIŞANAK, zaman zaman hafriyat içerisinden insan uzuvları çıktığını, Sur bölgesinin insansızlaştırıldığını ve dini bir renge büründürüldüğünü vurgulamıştır.

Bölgede ulaşım sorunu bulunduğunu, vatandaşın yeni yapılan evler nedeniyle 40-80 bin TL arasında borçlandırılacağını ifade eden KIŞANAK, şunları söylemiştir:

“Yeni evlerin fiyatları 40 bin TL’den 140 bin TL’ye çıkarıldı. Vatandaş borçlandırıldı. Şu anda TOKİ’nin elinde yapı stoğu yok. Yerinde dönüşüm olacaksa biz Büyükşehir Belediyesi olarak arkasındayız. Ev fiyatlarını vatandaşın satın alabileceği biçimde

düşürmeyi kabul etmediler. Yerinde kamulaştırma yapıp, vatandaşın hak kaybı ortadan kalkacaksa biz mühendislik hizmetleri vermeye ve proje hizmetlerini ücretsiz sunmaya hazırız. Birinci kamulaştırma sürecinin sekteye uğramasının nedeni bizden kaynaklanmıyor. Özellikle 17-25 Aralık sürecinden sonra bu işle ilgili vekalet verilen bürokratların görevden alınmaları nedeniyle vekaletleri iptal oldu. Kamulaştırmanın ilk uygulamasının yapıldığı bölge kentin en yoksullarının yaşadığı bölgedir. Sur'un konut ihtiyacı 50 bin civarındadır. Restorasyon projesini hazırlattığımız Mehmet Uzun Evi dahi yıkılmış, tarihi yapılar zarar görmüştür, zarar görmeye de devam etmektedir.”

CHP Genel Başkan Yardımcısı Veli AĞBABA ise CHP olarak milletvekilleri çıkartamadıkları yerlere gönüllü milletvekilleri atadıklarını belirterek, Ankara Milletvekilleri Murat EMİR ve Necati YILMAZ'ın bundan sonra Diyarbakır'da gönüllü milletvekilliği yapacaklarını belirtmiştir. AĞBABA, Sur'da alınan acele kamulaştırma kararıyla ilgili İstanbul Milletvekilleri Gülay YEDEKÇİ ve Didem ENGİN ile Yüksek Disiplin Kurulu Üyesi Saniye Barut'un görevlendirildiğini ve konuyla ilgili rapor hazırlayacaklarını ifade etmiştir. Bölgede yaşanan olayları yakından takip ettiklerini vurgulayan AĞBABA, tüm siyasi partilerden farklı bir çizgilerinin olduğunu, Türkiye'de son dönemde yaşanan olayları Türkiye ve bölgenin hak etmediğini düşündüklerini

ifade etmiştir. AĞBABA, Diyarbakır'daki kent dinamikleri ile görüşüp rapor hazırlayacaklarını belirterek, olayların bir an önce son bulmasını arzuladıklarını dile getirmiştir.

- **İNSAN HAKLARI DERNEĞİ ZİYARETİ**

Heyetimiz, daha sonra İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şube yöneticileriyle bir araya gelmiştir. Ziyarete İHD Diyarbakır Şube Başkanı Raci BİLİCİ, bölgenin yakılıp yıkıldığını, yaşam, sağlık ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini belirtmiştir. Ailelerin beyanına göre Sur içindeki 12 cesetten 5'inin çıkarıldığını, 7'sinin ise halen orada kaldığını belirten BİLİCİ, "Az sayıda vatandaş Emniyet'in özel izniyle Sur'a girebiliyor. Enkaz kaldırma çalışmaları sırasında molozların arasından ceset parçaları çıkıyor. Diyarbakır'da yaşanan tüm protesto eylemlerine silahla müdahale ediliyor, rastgele açılan ateşle insanlar öldürülüyor" diye konuşmuştur.

4.4. DÖRT AYAKLI MİNARE ZİYARETİ

Daha sonra heyet, Sur İlçesi'ndeki tarihi Dört Ayaklı Minare'nin bulunduğu bölgeye giderek, sokakta incelemelerde bulunmuştur. Heyet, 28 Kasım 2015'te öldürülen Diyarbakır Barosu Başkanı Tahir ELÇİ'nin öldürüldüğü sokağı da ziyaret etmiştir. CHP Genel Başkan Yardımcısı Veli AĞBABA, ELÇİ cinayetinin faillerinin bulunamamasının utanç verici bir durum olduğunu vurgulamıştır. AĞBABA, "Diyarbakır'ın Baro Başkanı'nın öldürüldüğü yerdeyiz. Maalesef aylar geçmesine rağmen hala Tahir ELÇİ'nin katledilmesiyle ilgili bir ilerleme kaydedilmedi. Mutlaka bu cinayetin arkasındaki güçler, cinayeti işleyenler bulunmalıdır. Derhal yargının önüne çıkarılmalıdır" açıklamasını yapmıştır. Açıklamaların ardından heyet, ELÇİ'nin vurulduğu yere karanfiller bırakmıştır.

Sur'daki vatandaşlarla sohbet eden heyetimizle görüşen Diyarbakırlılar, çatışma ortamı ve sokağa çıkma yasaklarından büyük zarar gördüklerini, barınma sorunları yaşadıklarını ve evlerine dönmek istediklerini, bu konuda CHP'nin yardımcı olmasını istediklerini dile getirmişlerdir. Bölge esnafı ise ticaretin neredeyse durduğunu, önlem alınmazsa batma noktasına geldiklerini ifade etmiştir.

4.5. CHP DİYARBAKIR İL BAŞKANLIĞI'NDA GÖRÜŞMELER VE BASIN TOPLANTISI

Heyetimiz daha sonra Diyarbakır İl Başkanlığı'nda basın toplantısı düzenlemiştir. Heyet başkanı ve CHP Genel Başkan Yardımcısı Veli AĞBABA, burada yaptığı açıklamada, Diyarbakır'da bulunmalarının iki sebebi olduğunu belirterek, Genel Başkan Kemal KILIÇDAROĞLU'nun talimatıyla milletvekili olmayan illerde, milletvekilleri görevlendirildiğini söylemiştir. AĞBABA; Ankara Milletvekilimiz Murat EMİR ve Necati YILMAZ'ın Diyarbakır'dan sorumlu milletvekillerimiz olduğunu, bundan sonra Diyarbakır'ın sorunlarıyla daha çok ilgilenip, Meclis gündemine taşımaya çalışacağımızı, son dönemlerde alınan acele kamulaştırmayla ilgili Genel Başkanımız'ın talimatıyla bir heyet oluşturulduğunu, acele kamulaştırma kararına kuşkuyla yaklaştığımızı belirtmiştir. AKP'nin bu konuda sabıkalı olduğunu anlatan AĞBABA, kamulaştırma konusunda hem bölge halkının, hem de insanların kuşku duymasının doğal olduğunu belirtmiştir. AĞBABA, kentsel dönüşümün sıklıkla bir "kentsel talana" dönüştüğünü vurgulamıştır.

Sur İlçesi'ndeki birçok esnaf ve vatandaşın mağdur olduğunu belirten Ağbaba, "Biz burada HDP ve AKP arasına sıkışmış, bu konuda rahatsızlık duyan bir halkın olduğunu görüyoruz. Diyarbakır'da Cumhuriyet Halk Partisi'nin aldığı oyun tam aksine bir umut olduğunu görüyoruz. Cumhuriyet Halk Partisi'nden insanların beklentisinin yüksek olduğunu görüyoruz ve bu konuda mutlaka ağırlığın konulması gerektiği ifade ediliyor. Maalesef Diyarbakır ve bölgede umut tükenmeye doğru gidiyor. Bu umudun tekrar canlanabilmesi için ve Diyarbakır'ın eski günlerine dönebilmesi için herkesin üzerine büyük görevler düşüyor. Cumhuriyet Halk Partisi, diğer siyasi partilerden farklı olarak kullanmış olduğu dille ve getirmiş olduğu çözüm önerileriyle bu bölgenin eski günlere dönmesi gerektiğini düşünüyor ve inisiyatif almaya hazır olduğumuzu belirtmek istiyorum. Bundan sonra daha sık bölgeyi ziyaret ederek raporlarımızı hazırlayacağız" sözleriyle görüşlerini dile getirmiştir.

4.6. DİYARBAKIR TİCARET VE SANAYİ ODASI ZİYARETİ

Daha sonra Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası'nı (DTSO) ziyaret eden heyetimiz, DTSO Meclis Başkanı Sayın Celaattin BİRTANE, Yönetim Kurulu Başkan

Yardımcısı Sayın Metin ASLAN, Yönetim Kurulu Üyeleri Sayın Mehmet TEKİN, Sayın Hüsnü PERVANE ve Sayın Şeyhmus METE tarafından karşılanmıştır.

Yaşanan çatışmalı süreçten dolayı Sur İlçesi'nde gerçekleşen tahribat ve yıkım hakkında detaylı bilgiler veren DTSO yetkilileri, 2012 tarihli Sur içi koruma amaçlı uygulama planının hayata geçirilmesini ve planın uygulanma sürecinde STK'ların da sürece dahil edilmeleri taleplerini iletmiştir.

DTSO Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Metin Aslan, Sur içi esnafının çatışmalı süreç boyunca yaklaşık 50 milyon TL ciro kaybının olduğunu belirterek, ekonomik taleplerle ilgili DTSO tarafından hazırlanan ve hükümete sunulan rapor ve esnafın sorunları hakkında heyetimize detaylı bilgiler vermiştir. ASLAN, sunulan raporda belirtilen çözüm önerilerinin yanında asıl kalıcı çözümün; diyalog kapılarını açarak, kalıcı bir barışın sağlanması için çözüm sürecine dönülmesi, sorunların çatışarak değil, konuşarak, tartışarak diyalog içinde çözülmesi gerektiğini vurgulamıştır.

DTSO Meclis Başkanı Celalettin BİRTANE ise CHP'nin Kürt sorununun çözümünde daha etkin rol oynaması gerektiğini vurgulayarak, özellikle barış sürecine geri dönebilmesi için çatışmadan uzak yapıcı bir yöntem izlenmesinin elzem olduğunu sözlerine eklemiştir. BİRTANE, bölge halkının yaşanan çatışma ortamından kaynaklı çok büyük travmalar ve kayıplar yaşadığını vurgulayarak, bir an önce huzurun ve barışın yaşanılan coğrafyada yeniden tesis edilmesi gerekliliğini ifade etmiştir.

4.7. DİYARBAKIR SANAYİCİ VE İŞ İNSANLARI DERNEĞİ ZİYARETİ

Heyetimiz daha sonra Diyarbakır Sanayici ve İş İnsanları Derneği (DİSİAD) yöneticileriyle görüşmüştür. Görüşmede DİSİAD Başkanı Burç BAYSAL, 150 üyelerinin bulunduğunu belirterek, şu görüşleri dile getirmiştir:

“Bizim dernek olarak 150 üyemiz var. İhracatımız Irak Kürt Bölgesi'ne, turizmde iki kat yatak kapasitesi vardı. Sur bölgesi içinde iki otel kapandı. (Kervansaray ve Grinpa). Üçer aylık SGK, Bağ-kur erteleme dışında esnafa yapılan bi şey yok. Biz de kurum olarak Sur'a Dokunma Platformu içindeyiz. Üyelerimiz genellikle tarım, madencilik ve inşaat sektörleriyle uğraşüyor. Sur'daki olaylardan sonra Organize Sanayi'nde 45 firma işyerlerini kapattı. İthal ettiğimiz makinelerin montajı için bile güvenlik gerekçe gösterilerek bölgeye gelinmiyor. Faiz ve finansman sorunlarımız var. Taşınmazlarımız teminat olarak kabul görmüyor. Eski kredilerle

borçlarımızı kapatıyoruz, ancak yeni kredi alma konusunda şartlar zorlaştırılıyor. Bölge üçüncü derece risk bölgesi olarak tanımlanıyor. Bölge için gizli bir negatif bakışın olduğunu görüyoruz. İhracat yıllık bazda 200 milyon doların altına düştü. Üçüncü çeyrekte iflaslar olabilir. Üvey evlat muamelesi görüyoruz. Organize Sanayi Bölgesi'nde 5 bin 500 kişi çalışıyor. OSB kredi veremiyor. Maden firması makinelerin montajını, tamirini yapamıyor. İş dünyasının önü kesiliyor. Bunların hepsi Sur'da yaşanan olayların yansıması”

4.8. ASKERİ HASTANE ZİYARETİ

Heyetimiz, 15.04.2016 tarihinde temaslarına Asker Hastanesi'ne giderek, patlamada yaralanan askerleri ziyaret ederek başlamıştır. 2012'de askeri casusluk yaptığı iddiasıyla yargılanan Yüzbaşı Ersel EZEN ile de bir araya gelinmiştir.

Burada bir açıklama yapan AĞBABA, yargılama sürecinde bir rapor hazırladıklarını ve mahkemede Yüzbaşı Ersel EZEN ile tanıştıklarını belirtmiştir. AĞBABA, “Diyarbakır'da dün çok yararlı geçtiğini düşündüğümüz bazı temaslarda bulunduk. Daha sonra da Hani İlçemiz'de İlçe Jandarma Komutanlığı'na bomba yüklü araçla yapılan saldırıda yaralanan askerlerimizi ziyaret ettik. Askeri casusluk davası sırasında tanıştığımız Yüzbaşı Ersel EZEN'i de ziyaret ettik. Genel Başkanımız Sayın

Kemal KILIÇDAROĞLU'nun selamını ilettik ve acil şifalar diledik" açıklamasını yapmıştır.

4.9. MAZLUMDER ZİYARETİ

Genel Başkan Yardımcısı Veli AĞBABA başkanlığındaki heyetimiz, daha sonra MAZLUMDER yöneticileriyle görüşmüştür. MAZLUMDER Diyarbakır Şube BAŞkanı Ali İhsan GÜLTEKİN ise yoğunluklu bir savaş ortamı yaşadıklarını belirterek, şu görüşleri dile getirmiştir:

“İki kez Silvan, bir kez Cizre, bir kez Silopi'ye dair rapor hazırladık, kamuoyuyla paylaştık. Sur'un Suriyelileştirilmesini istemiyoruz. Silahların sesi bizim sesimizi perdeliyor. Acele kamulaştırma işlemleri mülkiyet hakkının ihlalidir, bununla ilgili suç duyurusunda bulunacağız. Henüz Sur'la ilgili bir raporumuz olmadı. İncelememiz de olmadı. Çünkü bölgeye giriş halen yasak. İçerideki yıkımın boyutunu bilemiyoruz. Ancak yaşanan ekonomik ve psikolojik travmadan haberdarız. Suruç'tan sonraki Bağlar'da yaşananların önü istihbari güçlerin müdahalesiyle durduruldu. Hala ümit olmasına rağmen AKP ve HDP'den beklentiler azaldı.”

“Diyarbakır’da 14 işadami derneği var. Platform olarak 11 büyükelçi ve AB yetkilileriyle görüştük. Sur’da asgari destek var. Gelecekte umutlu değiliz. Acele kamulaştırmada yerel yönetimlerle birlikte hareket edilip, kentin dokusunun bozulmaması gerekiyor. İhracat yıllık bazda 200 milyon doların altına düştü. Üçüncü çeyrekte iflaslar olabilir. Üvey evlat muamelesi görüyoruz. Organize Sanayi Bölgesi’nde 5 bin 500 kişi çalışıyor. OSB kredi veremiyor. Maden firması makinelerin montajını, tamirini yapamıyor. İş dünyasının önü kesiliyor. Bunların hepsi Sur’da yaşanan olayların yansıması.”

4.10. ALAN ÇALIŞMASI

Heyetimiz daha sonra alan çalışması kapsamında Çüngüş, Çermik ve Ergani ilçelerini ziyaret ederek, bölge halkıyla bir araya gelmiştir. Vatandaşlar sıklıkla ve belirgin biçimde CHP’nin süreçte daha etkin rol oynaması ve barış söylemini daha güçlü biçimde dile getirmesi gerektiğini ifade etmiştir. CHP’nin bundan sonraki süreçte bir şeyler yapması gerektiğini vurgulayan vatandaşlar, bölge halkının iki ateş

arasında kaldığını, ilk yapılması gerekenin daha fazla can kaybı yaşanmasının önlenmesi olduğunu ısrarla dile getirmişlerdir.

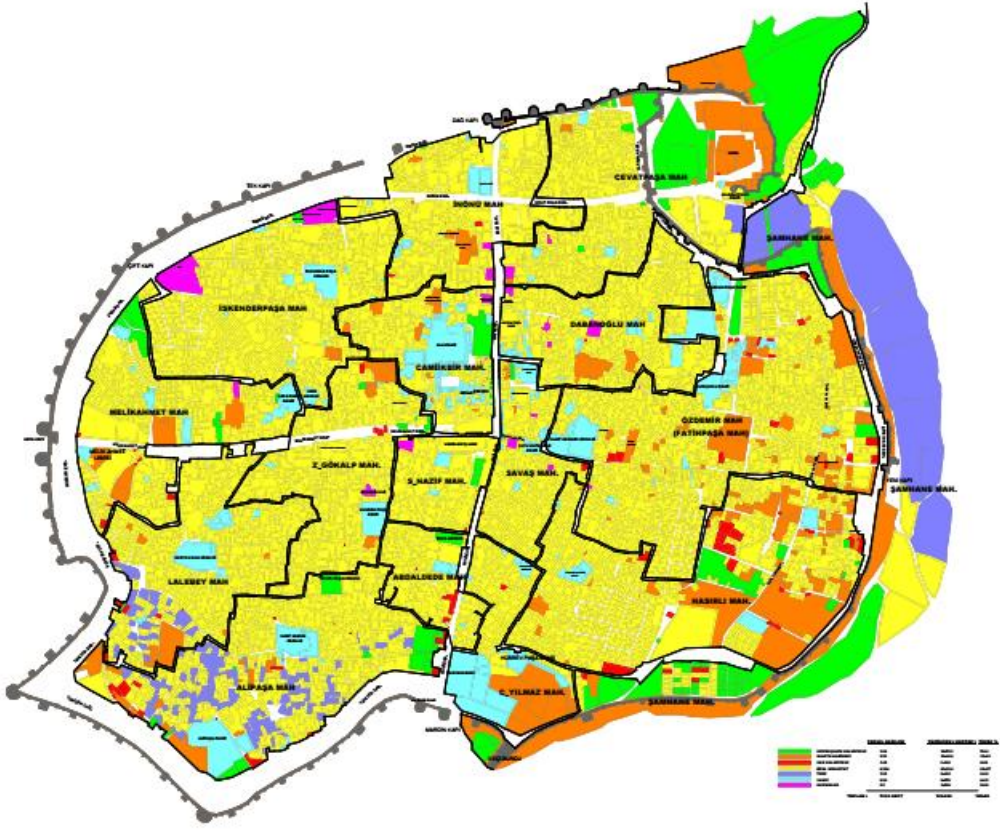

Sur bölgesindeki acele kamulaştırma uygulamasının bölge halkının evsizleştirilmesi ve mülksüzleştirilmesi sonucunu doğuracağı yaygın bir biçimde dile getirilmiştir. Bölge halkı, kamulaştırmalar sonucunda evini dahi kaybetmekten

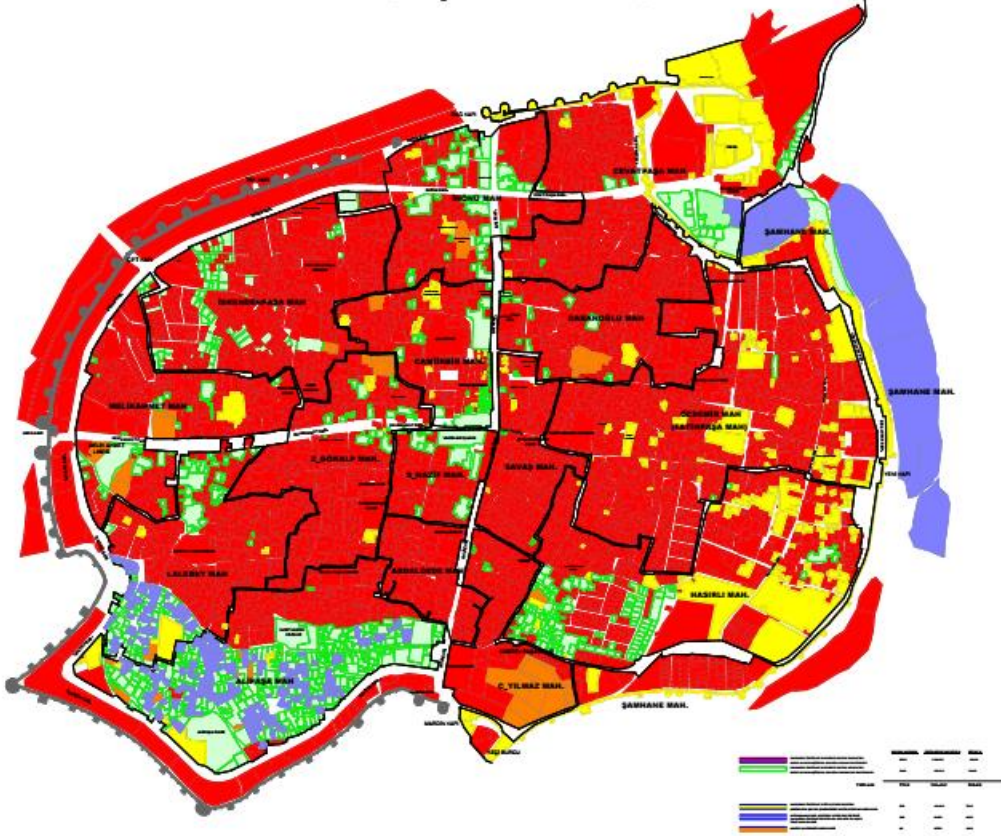

MÜLKİYET HARİTASI

KAMULAŞTIRMA HARİTASI

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

Heyetimizin Diyarbakır ve Sur'da yaptığı inceleme ve görüşmeler sonucunda bölgede öne çıkan sorun alanları aşağıdaki biçimdedir.

- Vatandaşın konut ve barınma ihtiyacı;
- Eğitim ve sağlık hizmetlerinin tam olarak verilememesi;
- Ticarethanelerin zarar görmesi;
- Bölgede hijyenin sağlanamaması;
- Sosyal yaşam alanları ve ibadethanelerin ortadan kalkması;
- Zarar gören binaların ve altyapı sorunlarının tamiri;
- Tarihi dokunun gördüğü zararın giderilmesi ve korunması.

Bölgenin tarihsel anlamda taşıdığı kültürel iklim dikkate alındığında, kamulaştırma sonrasında da tüm kültürlerin kendi varlığını ve yaşanmışlığını hissettirmesi gerekmektedir. Bunun yapılması tarihe borcumuzdur. Bölgenin tarihsel kültür mozaiği yapısı korunmalı, tek tipleştirmeye gidilmemelidir. Acele kamulaştırmanın ve öngörülen imar planlaması ile kent tasarımının bir ihtiyaçtan ve zorunluluktan kaynaklandığı göz ardı edilmeden bu çekinceler de unutulmamalıdır. Yola çıkan ihtiyacın karşılanmasından uzaklaşılmalı, rant kaygısı projeye hiçbir biçimde bulaştırılmamalıdır.

Sur, şu anda büyük bir belirsizlik içindedir ve bu durum bir an önce son bulmalıdır. Okula gidemeyen çocuklarla ilgili çalışma acilen başlatılmalıdır. Bölge halkı geçmişini ve anılarını kaybetme endişesi içindedir. Bu konuda bir an önce insan odaklı bir çalışma yapılmalıdır.

Yaşanan sorunlara çözüm bekleyen halk, ciddi bir geçim sıkıntısı içindedir. Küçük esnaf, tüccar ve sanayici ekonomik anlamda kötü durumdadır. İnsanlar evlerine ekmek götürme sıkıntısı içindedir. Yaşananlardan dolayı halkta psikolojik bir travma hali söz konusudur.

Sur için çıkarılan acele kamulaştırma kararı nedeniyle herkes kaygılıdır. Yöre halkı mülkiyet haklarının zarar göreceği, evlerinin ellerinden alınacağı endişesini yaşamaktadır. Çatışmalar nedeniyle kentin kendine özgü kimliğini yansıtan tarihi ve kültürel doku büyük oranda zarar görmüştür. Diyarbakır, Selçuklu mimarisinin etkili olduğu dokuz ayrı medeniyetin izlerini taşıyan bir kentimizdir. Kentin kültürüne ve

geçmişine saygılı olunmalı ve bu konuda adım atılırken sivil toplum kuruluşları, meslek odaları ve halkın görüşleri alınmalıdır. Bu çalışmaların sürekliliği, özellikle de bu çalışmalarda milletvekillerinin de bulunması önemli olmaktadır.

2. **EKLER**

EK1. DİYARBAKIR SUR İÇİ KORUMA AMAÇLI İMAR PLANI REVİZYONU
UYGULAMA PAFTASI

EK2. DİYARBAKIR SUR İÇİ MÜLKİYET HARİTASI

EK3. DİYARBAKIR SUR İÇİ KAMULAŞTIRMA HARİTASI